

L'Estat de Dret és la lluita contra la impunitat

Sent les disputes geopolítiques el centre d'atenció de gran part de les polítiques internacionals, la violència sexual en els conflictes sovint queda relegada a un segon pla.

Introducció

Sheka, comandant del grup rebel Mai Mai Sheka que en 2010 va començar a ocupar llogarets de la zona Walikale en Kivu del nord, a la República Democràtica del Congo. Sheka, responsable de la violació de més de 387 persones en solament 3 dies.

Ucraïna, últims 16 mesos, periodistes, organitzacions de drets humans i organismes encarregats de fer complir la llei han documentat violacions, generalment en grup, tortura sexual i nuesa forçada. Amb l'atenció desviada per la guerra, les dones i les nenes s'han tornat encara menys protegides.

Durant 2022, l'ONU va verificar 2455 casos de violacions comeses en temps de guerra. 94% contra dones i 6% contra homes i nens.

Crims silenciats i condemnats a la impunitat.

RD del Congo, el judici contra Sheka

La República Democràtica del Congo ha presentat inestabilitat i repressió política des de la seva independència en 1960. Malgrat el seu context d'abundància de recursos minerals, s'han proliferat les inseguretats per als seus habitants, arribant als 6 milions de morts per conflicte des de 1996.

Els problemes ètnics com els dels Banunu i Batende en la Massacre de Yumbi o el conflicte Ituri entre l'ètnia agricultora lendu i la ramadera Hema, al costat de l'explotació de recursos en la qual s'interconnecten diversitat d'interessos, han estat els dos factors clau per la detonació del conflicte. Tot això, ha sigut protagonitzat per milícies que han anat transformant-se, dissolent-se i multiplicant-se amb el temps. Entre elles trobem a Mai Mai Sheka que és un tipus de grup paramilitar que continua actiu, l'objecte del qual és la resistència davant la invasió de les forces ruandeses i actuar enfront d'altres grups

rebels congolesos. No obstant, això s'ha materialitzat mitjançant el saqueig dels pobles i el bandolerisme, expandint el terror entre la zona de Kivu del Nord i del Sud, a la frontera amb Ruanda. El comandant d'aquest grup era Ntabo Ntaberi Sheka, actualment condemnat a cadena perpètua pel Tribunal Militar Operatiu de Kivu del Nord, declarat culpable de violacions en massa i crims contra la humanitat. Sheka era un ex miner que, en la lluita del control per les lucratives mines de minerals d'alt valor comercial, va finançar la guerrilla a través de l'explotació de coltan i la wolframita a la regió de Walikale.

Començant la seva activitat a l'agost de 2010, al novembre d'aquest mateix any es va presentar el cas contra el senyor de la guerra, havent comès alguns dels crims més atroços de la història de la RD del Congo. Es va emetre una ordre d'arrest nacional i va ser agregat a la llista de sancions del Consell de Seguretat de l'ONU.

Després del seu lliurament el 26 de juliol de 2017, es va produir un dels judicis més llargs i complexos del país, amb una durada de gairebé 2 anys, el testimoni de 337 víctimes i milers de pàgines de proves. No obstant això, les arpes de Sheka i el seu còmplice de milícia, Lionceau, es van continuar estenent durant aquest període, intimidant i amenaçant a les

víctimes i testimonis per a intentar evadir una sentència condemnatòria gairebé ineludible.

Ara bé, en aquest moment ja s'havia establert la Missió d'Estabilització de les Nacions Unides a la República Democràtica del Congo, MONUSCO (Juliol, 2010), per a contribuir en el restabliment de la pau i la seguretat nacional com a resposta als conflictes armats presenciats durant la història del país. Aquesta missió va ser una nova fase de l'anterior, la Missió de l'Organització de les Nacions Unides a la República Democràtica del Congo (MONUC) a través resolució 1279, en 1999, del Consell de Seguretat, amb la finalitat de cooperar en el restabliment de la pau després de la Segona Guerra del Congo.

Aquesta cooperació de les Nacions Unides va ajudar de manera substancial en el cas contra Sheka, establint mesures de protecció, col·laborant amb les autoritats nacionals per a recaptar proves i capacitant al poder judicial en els procediments del dret penal internacional. Amb això, es va donar al tribunal els coneixements suficients per a investigar i jutjar adequadament el cas. A més, van col·laborar en el trasllat de les víctimes des de les localitats allunyades de Goma cap al Tribunal per a facilitar la seva declaració i les van acompanyar en la presa de declaració tant en el judici com en la investigació anterior. Tot

això, va afavorir a donar-los veu, evitant les intimidacions de Sheka i sobreposant-se a l'estigma que temien patir.

STR / AFP

La Cort Penal Internacional i violència sexual

Aquesta institució és un tribunal de justícia internacional permanent independent de les Nacions Unides, encara que es relaciona amb ella mitjançant l'Estatut de Roma. Aquest tractat va ser adoptat el 17 de juliol de 1998 que preveu la creació d'aquesta cort i la seva competència en crim de genocidi, lesa humanitat, guerra i agressió. El Tractat es compon de 123 Estats Part, Espanya entre ells, i en els quals no es troben els Estats Units, Rússia, la Xina, Turquia, entre altres.

Aquest tribunal es considera d'última instància, és a dir, s'han d'haver esgotat totes les vies internes dels estats abans d'accedir al mateix i perquè el fiscal de la CPI pugui investigar, l'autor ha de ser d'un membre signant del tractat o que el delicte hagi estat

comès en un d'ells. En aquesta regla trobem dues excepcions: que el país accepti ser investigat o que el Consell de Seguretat de les Nacions Unides sigui qui demani a la Cort que s'investigui.

Com ja he esmentat, hi ha quatre possibles crims que poden ser investigats i jutjats. Entre ells trobem els de lesa humanitat que són aquelles violacions comeses com a part d'un atac a gran escala contra una part de la població civil. Entre les 15 formes possibles contemplades en l'estatut de Roma, trobem la violació, l'esclavitud sexual, el tràfic de persones que poden afectar particularment les dones. Tot això resulta progressista en un context internacional en el qual intervenen forces polítiques conservadores i, on la discriminació de gènere i atemptats sistemàtics contra els seus drets són part de la realitat dels estat membres.

A més, també s'han establert determinades pràctiques en la Cort per a protegir la seguretat, la dignitat i la intimitat de les víctimes i testimonis sense contradir el principi d'imparcialitat de qualsevol procediment judicial. Per a garantir aquesta protecció, en els casos violència sexual, com a excepció, les sales de Qüestions Preliminars, Primera Instància i Apel·lació poden dur a terme judicis a porta tancada per al públic.

Així doncs, la Cort, davant una discontinuïtat entre interessos polítics i judicials i quedant difusos els límits del seu enjudiciament, ha de servir com a model de bona pràctica als sistemes judicials dels estats.

Nous riscos a Ucraïna

A pocs mesos d'entrar en el segon any del conflicte entre Rússia i Ucraïna, estan emergint nous focus d'interès, entre ells l'augment de la violència sexual i de gènere. Amb l'atenció desviada a les qüestions geopolítiques, la situació desfavorida de les dones en les llars queda en un segon pla. A més, els desplaçaments augmenten els riscos de ser víctima de tràfic de persones amb finalitats d'explotació.

Organitzacions de drets humans com La Strada-Ukraine i ONGs com Amnistia Internacional o Human Rights Watch han denunciat i documentat la violència indiscriminada contra civils a les mans de les tropes russes, arribant a considerar la violència sexual com a arma de guerra.

Des de la Cort Penal Internacional, del 13 al 16 de març de 2023, es va fer una capacitat a Kíev a fiscals de la Unitat de Violència Sexual

Relacionada amb el conflicte, el Departament de Justícia de Menors o fins i tot a membres de la Policia Nacional d'Ucraïna. L'objectiu era la posada en comú en matèria de protecció de testimoni i suport de les víctimes que, durant l'última dècada, han estat un punt d'inversió per a la CPI. El Fiscal General d'Ucraïna, Andrii Kostyn, va afirmar: "l'empatia és una cosa que pot i ha de ser desenvolupat per tots els participants en un procés penal".

Conclusions

La resposta de la comunitat internacional i dels poders judicials nacionals davant la violència sexual en context de conflicte és essencial per a descoratjar la comissió d'actes inhumans en contra de la població civil innocent. La idea de justícia i de protecció de les víctimes són dos factors claus per a sustentar l'estat de dret, garant de la democràcia. Cada pas és rellevant, un graó més cap a la lluita contra la impunitat, que no és més que un combat a llarg termini.

Vinyet Torrent Vizmanos

Estudiant de Dret/ Criminologia i Polítiques Públiques de Prevenció

Universitat Pompeu Fabra

Fonts de referència

- Amnistia Internacional. (2021, 20 agosto). Corte Penal Internacional. Folleto 7. Garantías de justicia a las mujeres - Amnistia Internacional. <https://www.amnesty.org/es/documents/ior40/006/2005/es/>
- Amnistia Internacional. (2023). Ucrania: Las mujeres se enfrentan a graves riesgos cuando la agresión total de Rusia contra Ucrania entra en su segundo año. Amnistia Internacional. <https://www.amnesty.org/es/latest/news/2023/03/ukraine-women-face-grave-risks-as-russias-full-scale-invasion-enters-its-second-year/>
- International Criminal Court. (s. f.-a). 17 July - Day of International Criminal Justice | International Criminal Court. <https://asp.icc-cpi.int/asp-events/ICJD/default>
- International Criminal Court. (s. f.-b). Conflict-related sexual violence in Ukraine: ICC holds training on victim and witness support. <https://www.icc-cpi.int/news/conflict-related-sexual-violence-ukraine-icc-holds-training-victim-and-witness-support>
- United Nations. (s. f.). United Nations peacekeeping. United Nations Peacekeeping. <https://peacekeeping.un.org/en>
- United Nations. (2023a, julio 15). Security Council urged to address ‘most silenced and least condemned crime’. UN News. <https://news.un.org/en/story/2023/07/1138727>
- United Nations. (2023b, julio 17). Bringing a war criminal to justice. UN News. <https://news.un.org/en/story/2023/07/1138657>

Publicat per:

**Associació per a les
Nacions Unides
a Espanya**
United Nations Association of Spain

Amb el suport de:

**Generalitat
de Catalunya**

ANUE no fa necessàriament com a seves les opinions expressades pels seus col·laboradors.